

Ulkoasiainvaliokunta

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2022

JOHDANTO

Vireilletulo

Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2022 (K 12/2023 vp): Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- puheenjohtaja Kimmo Kiljunen, Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta
- kv. suhteiden asiantuntija, valtuuskunnan vt. sihteerä Maria Fagerholm, Etyjin parlamentaarisen yleiskokouksen Suomen valtuuskunta

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Venäjäñ hyökkäys Ukrainaän 24.2.2022 johti Venäjäñ erottamiseen Euroopan neuvostosta. Ulkoasiainvaliokunta piti Venäjäñ erottamista välttämättömänä. Erottamisella Euroopan neuvosto osoitti myös päätöksentekokykynsä Euroopan turvallisuustilanteen muutoksessa. Hyökkäyssota on tehnyt näkyväksi Venäjäñ piittaamattomuuden kansainvälisen oikeuden sääntöjä kohtaan, ja se on aiheuttanut siviiliväestöön kohdistuvan laajamittaisen ihmisoikeus- ja humanitaarisen kriisin. Valiokunta painottaa myös, että Venäjäñ joukot ovat hyökkäyssodan aikana syyllistyneet Ukrainassa vakaviin kansainvälisen humanitaarisen oikeuden loukkauksiin, joihin liittyy rikosoikeudellinen vastuu.

Venäjä irtautui kertomusvuonna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksesta sekä siihen liittyvästä valvontamekanismista. Irtautumiseen saakka Venäjäñ kansalaisilla oli mahdollisuus vedota Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen ja saada oikeutta ylikansalliselta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimelta. Tämä oli vääjäämätöntä Venäjäñ erottamisen myötä, mutta valiokunta noteeraa irtautumisen kielteiset vaikutukset Venäjäñ kansalaisyhteiskunnan ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.

Ulkoasiainvaliokunnan saaman selvityksen mukaan Euroopan neuvosto on jäädyttänyt suhteensa Valko-Venäjäñ. Euroopan neuvoston yleiskokous on kuitenkin jatkanut tukeaan Valko-Ve-

Valiokunnan mietintö UaVM 2/2023 vp

näjän kansalaisyhteiskunnalle ja seuraa maan ihmisoikeustilannetta. Yleiskokous myös antoi tukensa Valko-Venäjän opposition kanssa perustetulle kontaktiryhmälle. Valiokunta sai myös selvityksen yhteistyöstä Valko-Venäjän opposition kanssa. Saadun selvityksen mukaan Euroopan neuvosto jatkaa myös Venäjän ihmisoikeustilanteen seuraamista ja tukee maan kansalaisyhteiskuntaa. Kuulemisissa käytiin läpi myös edellytyksiä yleiskokouksen yhteistyön vahvistamiseen Venäjän opposition kanssa.

Toimintakertomuksen mukaan Kosovo haki Euroopan neuvoston jäsenyyttä kertomusvuoden aikana ja yleiskokous vahvisti Kosovon edustajien oikeuksia osallistua yleiskokouksen istuntoihin. Saadun selvityksen mukaan Kosovon jäsenyyksymys on kuluvin vuoden aikana edelleen käsittelyssä ja paine sen ratkaisemiseksi on kasvamassa.

Euroopan neuvoston tehtävät keskittyvät ihmisoikeuksien, demokratian ja oikeusvaltiokehityksen edistämiseen. Euroopan ihmisoikeussopimus sekä lukuisat muut sopimukset on laadittu yksilöiden oikeuksien turvaamiseksi. Järjestön perustehtävissä työskä on mittava. Euroopan neuvoston ihmisoikeus- ja oikeusvaltiojärjestelmää haastetaan avoimesti. Toimintaympäristön muutoksiin lukeutuu myös autoritaarisuuden nousu, johon kytkeytyy sananvapauden ja kansalaistoininnan rajoittaminen sekä vähemmistön oikeuksien polkeminen. Ulkoasiainvaliokunta toteaa näiden kehityssuuntien korostavan Euroopan neuvoston työn merkitystä laaja-alaisena ihmisoikeuksiin, demokratiaan ja oikeusvaltioon keskittyvänä järjestönä. Valiokunta on arvioinut kansainvälispoliittisia muutostrendejä ihmisoikeuksien ja oikeusvaltion kannalta laajemmin valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittista selontekoa käsitelleessä mietinnössään (UaVM 6/2022 vp).

Jäsenvelvoitteiden ja -sitoumusten seurannan osalta yleiskokouksen monitorointikomitean työllistalla oli kertomusvuonna 12 maata. Kertomusvuonna monitoroinnin kohdemaaksi asetettiin Unkari. Monitoroinnin kohteena on vuodesta 2020 lähtien ollut myös toinen EU-maa eli Puola. Ulkoasiainvaliokunta pitää jäsenvelvoitteiden seurantaa yleiskokouksen toiminnan olennaisena osana. Vaalitarkkailutoimet ovat osa tätä seurantatehtävien kokonaisuutta.

Ulkoasiainvaliokunta pitää myönteisenä saamia tietoa yleiskokouksen suomalaisdelegaation jäsenten saamista luottamustehtävistä. Tämä heijastaa valtuuskunnan aktiivisuutta yleiskokouksessa ja on valiokunnan mielestä tärkeää. Luottamustehtävistä on sisällytetty perusteelliset kirjaukset kertomukseen.

Lopuksi ulkoasiainvaliokunta toteaa, että nykyisessä kansainvälispoliittisessa tilanteessa Euroopan neuvoston ja sen yleiskomitean työlle on erityistä tarvetta. Tästä on selkeänä osoituksena myös se, että Euroopan neuvosto kokoontui huippukokoukseen kuluvin vuoden toukokuussa Islannissa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Ulkoasiainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 12/2023 vp johdosta.

Valiokunnan mietintö UaVM 2/2023 vp

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 21.9.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Kimmo Kiljunen sd
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Pekka Haavisto vihr
jäsen Vilhelm Junnila ps
jäsen Antti Kaikkonen kesk
jäsen Atte Kaleva kok
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Johannes Koskinen sd
jäsen Jarmo Lindberg kok
jäsen Veijo Niemi ps
jäsen Annika Saarikko kesk
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Sebastian Tynkkynen ps
jäsen Ville Vähämäki ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Jonna Laurmaa